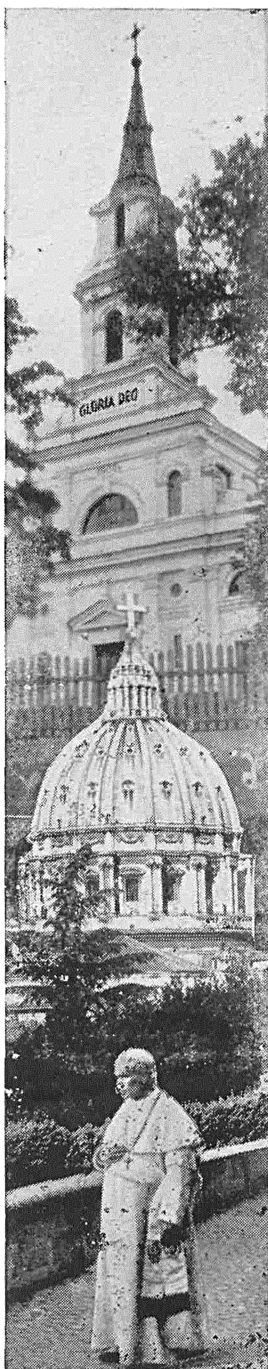
LA BRACE
RIVISTA RELIGIOSA
BIANCORUTENA

PADZIAKI

Pavazanym
Achviaradaŭcam:

RSałaŭju 12000
Machnač 18410
DAniśku 8500
JČarn-mu 4325
AŁašuku 3400
PNavaru 3400
Najdz-vaj 2480

Hod. XIII | ZNIVIEN - KASTRYCNIK 1962 | N. 68-69

Biełaruskaja relihijna-

ŹNIČ

adradženskaja časopis

Adres Red: Roma, v. della Camilluccia, 24 || Hadav. padp. 3 dal., 1 paasobn. 30 cent.

SABOR PAČATY

Uračystaje adkryćcio jaho dnia 11 kastryčnika 1962 hodu źjaŭlajecca ŭžo ŭspaminam. Ale ŭspaminam takoje padziei, što mieła miljony navočnych

švietkaŭ. Daŭžezny — hadzinami pracesyjanalna jšoŭšy z Apostalskaha Pałacu praz Plac Sv. Piatra ŭ Bazyliku — pachod Ajcoŭ Saboru, solenna-biełу splendor ich šataŭ dy majestatyčnaść pieršapasiedžannia ŭ čaroŭna-architektaničnaj hrandyjoznaj abstanoŭcy Sabornaj Auli jašče j siannia žyvuć — dyj paviek žycimuć — u vačču miljonaŭ. Hetulki ich zachopna ŭziraŀasia na toj histaryčny pachod z placu! A bièžlič piło poŭnyja podzivu ŭražanni z televizyjnych ekranaŭ pa ŭsim śviecie.

Usie mahli čytać na ichnich pahodnych tvaroch rožnarodnaść pachodžannia, ichnich krajoŭ, mnohalikaść plamiennaści. Dvuch ź ich reprezentavali j Biełaruskuju Herarchiju.

Niekatoryja niaśli jašče na svaim ciele ślady ranaŭ za viernaść Zbavicielu. Chto ciàham ličyŭ ich, toj mo dahlèdzieŭ, što mnohich iz ich nie chapała. Nie tamu, što nie prahnuli prybyć, ale tamu, što addali žyćcio, abo uviaźnienyja za ichniuju viernaść Bohu, ci zatrymanyja inšymi pieraponami. Ichniaja adsutnaść raniła serca Ajcu Śviatomu, jaki čakaŭ ich, Bratoŭ, u svaje abojmy; čakali ŭsie vierniki z svaim podzivam dla ich, słaŭnych herojeŭ Chryścijanstva. Ichniaja adsutnaść stanović kryčačy dakumant Eklezii = «Znaku supraciŭlennia, pałožanym na zahubu, abo na zhrobuŭstannie mnohim»... Śviedamaść hetaha j zradziła inicyjatyvu Saboru. Z hetaj śviedamaściu 2.700 Ajcoŭ zasieła voś u Auli Saboru, kab udatna jaho praviešci; kab zrabić bolš aśvietlenym, bolš naŭzvočnym, bolš uzvyšnym toj «Znak

supracivu », h. zn : Sabornu u Ekleziju ; kab usie zrazumieli dzie jość zbaŭlennie, a dzie propašć ; kab usie ŭbačyli dy adčuli nieadkaśnimy pociah da jasnaha « Miesta Śviatła », asadžanaha na ŭzhorji...

Z hetymi voś dumkami Jan XXIII ŭ vyšaznačanym dniu adkryŭ i zapačatkavaŭ DRUHI VATYKANSKI EKUMENIČNY SABOR.

Pamiatnaja ranica taho dnia ŭstavała pomirsna, pašla daždžystych dzion, asabliva strachotnaje, nahaniaŭšaje pesymizm, pluchaci viačerniaje na konadni. Sonca ŭzyjchodziła za chmarami. Ale niemarasnuju sonnaść ad słoci lepš mo, čym sonca, razhaniała elektryzujučaja Horad aktualnaja sensacyja i narod ad samaje rožvidni napłyvaŭ na Plac Śv. Piatra, dzie mieła adbycca pracesyjanalnaje adkryćcio Saboru. Miž rožnakraskavaju masaju vidny ŭsiudy fijalety, śpiašajučyja praz « Porto di Bronzo » ŭ Pałac Apastolski.

I tym-huśčej rabiłasia na placy, čym-radčej rasčesvalisia pałavyja chmary, iz-za jakich — na radaść i na dziva ŭsim u hetkuju poru vasienniaj słoci — niezabaŭna pakazałasia j sonca, by taja budziačaja nadzieju « Maris Stella », na česć jakoje tony hymnu, zaintanavanaha ŭžo Papaju, rażlahalisia pa ŭsim pałacy j vynosilisia na plac piajučym čałom vyšapisanaj inauhuracyjnaj pracesyi. Było kala hadziny (toje zapavieš čanaje) poŭdziaviataje.

Sabor, znača, raspačaty.

Druhi akt inauhuracyjnaj prahramy pryjšoŭ až cieraz jakich dźvie hadziny, kali skončyłasia, uvojściem u Bazyliku Ajca Sviatoha, pracesyja i Jon zaintanavaŭ « Veni Creator », piajany Sykstynskim choram na pieramienu z usimi Ajcami Saboru dy narodam, pry čaroŭnym akompanijamencie mahutnych, z vonkavymi megafonami, arhanaŭ. Niama słoŭ na apisannie vialikomaści j paryvajučaj pryhožaści hetaha sapraŭdy nadludzkoha fenomenu dy siły vyklikànaha im uražannia. Całaviek bo čujecca tak zachopleny, sam nia svoj, tonučy całkom u egzaltacyi j gloryi zyjchodziačaha z celym Niebam Boha Ducha Tvaryciela. Takija padziei vyhladajuć dla ziamli zavialikija, tamu mo raz na sotni hod zdarajucca.

Pa hetkich molbach — Sv. Liturhija (Mša) da Ducha Sviatoha, celebravanaja Dziekanam Kardynalskaj Kalehii.

Pa Liturhii — uračystaja intronizacyja (na aŭtary) Heneralnym Sakratarom Saboru Sv. Evanelii i akt pašany j posłuchu ŭsich Herarchaŭ Ajcu Śviatomu, jaki ŭ nastupnaj ceremonii Sam składaje Akt Viery pierad Evanelijaj, a za im Heneralny Sakratar z usimi Ajcami Saboru. Pa malitvach pierad raspačaćciem Pieršaha Pasiedžannia Saboru, adpiajana ŭ łacinskaj i ŭ hreckaj movach Sv. Evanelija i karotki malebien hrecki.

hl. b. 6 i 7

PIALHRYMKA PAPY DA LORETO I ASSYŽU

Biahučy 1962 hod na našych vačach zapisvajecca što-raz pàmiatniejšymi padziejami ŭ historyi Chryścijanstva : vialikija hadaviny, jak np. chryščennia słavian niazvyčajnyja vizyty j znosiny Archiherarchaŭ dy akty pabožnaści, jak i hetaja, što chočam tut apisać, prošča=pialhrymka samoha Papy, moŭ karanujučaja tuju našu emihranckuju; kanhresy j antykanhresy, na daviaršennie ŭsiaho ładzicca voś dvaccać pieršy Ekumeničny Sabor. A kali voźmiem pad uvahu šče raschvalavanyja padziei hramadzka-palityčnaj sučasnaści, dyk i stanie zrazumiełym nam, čamu zorki Styrnik Łodki Piatrovaj, što prabuje na zahad Vučyciela « duc in altum »=zapuścić hłybiej sieci, pačuŭ patrebu nadludzkoje pomačy Ŭsiemahutnaha i z vysokaha Pasadu svajho kinuŭsia ŭ pastyrska-pabožnuju padarož na pakłon najsłaŭniejšym pasiarednikam prad Boham, Najśv. Dzievie i, nasiŭšamu na sabie Zbavicielevy rany, Francišku, kab vymalili ŭ Boha tuju pomač.

Hetaja padaroža z tym-bolšaj sensacyjaj była spatkana publičnaj apinijaj, što dahetul Papy naviejšych časaŭ amal nia vydalalisia z Vatykanu ź vizytami poza Rym, dy što namier zyrvannia z hetaj tradycyjaj nia byŭ šyrej vyjaŭlàny. .I voś dnia 3 h.m. raptam streliła j ableciała, by « sputnik », uvieś Viečny Horad viestka : Papa ŭzaŭtra vyjaždžaje da Loreto j Assyžu ! Adrazu była jana dziŭnaj, chutka adnak adcień sumniŭnaści ŭ hetym dzivavanni raźviejeŭsia, kali j radyjo ab hetym zahavaryła. Čakali tolki ŭsie — jakža heta adbudziecca, spadziajučysia niazvyčajnaściaŭ.

I voś — u čaćvier 4.X. ŭ hadzinie 6,34 dzieviacivahonny ciahnik z Najvyšejdastojnym Pasažyram, (u centralnym admietnym vahonie), dy Jahonaj Vysokaj Śvitoju — 4-ma Kardynałami, padručnymi Monsignorami, supravadžajučaj Hvardyjaj i Cyvilnymi Dastojnikami, na čale z Italijskim Premjeram, akružanym Ministrami — pavolnym uračystym tempam pakidaŭ hranicy Vatykanu, potym stanc. Rymskuju Ostiense, raźvitavany tysiačnymi nieŭmaŭkajuča-haračymi ovacyjami vitajučych i pravodnych masaŭ narodu.

I na praciahu ŭsiaje darohi, asabliva na bolšych stancyjach, tyja masy z egzaltavanym entuzyjazmam vivatujučy, addavali pašanu pryvietna vialikomiačy Jaho Śviataść, niazvyčajnaha Padarožnika, jakoha kraj daŭno ŭžo nia bačyŭ na svaich darohach. Apošni Papież prajaždžaŭ 100 hadoŭ tamu, Pius IX, arhanizatar I Vatykanskaha Saboru. A naahuł u historyi vizytavała cud. miesca Loreto 20 Papaŭ, a z ciapierašnim — 21. Aficyjalna vitaŭ Jaho tut sam Prezydent Italijskaj Respubliki, J.E. Antonio Segni iz svajoj Śvitoju, adumysłova pryleciešy z Rymu.

Niama słoŭ, kab vykazać uzdym egzaltacyi, vitalnyja nastroi narodu j vysilannie jaho z najbujniejšaj fantazyjaj pryazdablać darohi, tonučyja ŭ ściahoch, kviaćci dy iluminacyjach, miascovaści, harady, śviatyni dla adznačennia pašany j pryznannia najvyšejšamu autarytetu, bo-ž tut nia zvyčajny jechaŭ Biskup (prypomnicie sabie jak u nas i hetkaha spatykali), ale Biskup nad Biskupami ŭsich stupieniaŭ, nad Patryarchami j Kardynałami — Pier-

šaherarch usiaho Chryścijanstva. Hledziačy na ŭsio heta, dumałasia, što mo adnamu tolki ŭjezdu Zbaviciela ŭ Jeruzalim, možna pyraŭniać hetki tryumf. Dyj faktyčna i tut, jak i ŭ całym pachodzie Chryścijanstva praz historyju, adbyvajecca Chrystovy tryumf u vasobie Jahonych Namieśnikaŭ, pačynajučy ad pieršaha ź ich Śv. Piatra j kančajučy na ščaśliva pastyrujučym voś Janie XXIII-cim, jahonym Nastupniku. Dziela hłybokaje viery ŭ Zbaviciela, Jaki ŭstanaviŭ hetaje Namieśnictva, Jaki žyvie ŭ im mistyčna, i zachavaŭsia hetki haračy kult jahonaha autarytetu. Sapraŭdy, niama nidzie hetkaj pašany eklezijalnaha viaršynstva, jak u Katalicyzmie, zachavaŭšym vieru ŭ Prymat Piatra j jahonaha Pasadu Biskupskaha Rymskaha. Dziakujučy hetkaj viery i ŭtrymoŭvajecca dy razrastajecca toje adzinstva viery j arhaničnaj dyscypliny eklezijalnaj. Ka viarzić siannia ab niejkaj «papalatryi» — heta samakampramitackaje bluźnierstva nia tolki proci hetamu autarytetu, ale i Samomu Boskamu Ustanavicielu jaho. U prakananni katalika Sam Chrystus źjaŭlajecca tut fundamentalnaj asobaj, ja koj addajecca kult, a ŭsie inšyja pradoŭžvajučyja misyju Jahonu, atrymoŭvanuju pašanu adnosiać Jamu, jak pasiaredniki, jak «Słuhi słuh Božych»...

Nadta pryhoža ab razujecca heta nahladnymi prykładami, jak u danym vypadku, kali Papież addaje pakłon, ad imia vitaŭšaj Jaho masy narodu, Zbavicielu j Jahonaj Matcy Najśviaciejšaj, uskładajučy Joj karonu ŭ hetym tradycyjnym, pierachoŭvajučym relikvii śv. damku z Nazaretu, sanktuaryjum, nazyvajučy Jaje ŭ svajoj tamašniaj pramovie jasnaj « Pieršazorkaj Saboru » i z haračaj kančatkovaj malitvaj prosiačy padtrymki dla tak vialikaj imprezy, pastanovaŭ jakoje čakajuć narody. Zaručaje, što viera i česć Joj nie źmianiłasia, ni viekavoju burlivaju historyjaj, ni ŭ jahonym, amal 60-letnim śviatarśćvie, pad Jejnaj pratekcyjaj Matčynaj. Prosić łaski pomačnaj, kab uvajšci da sabornaj auli tak, jak kaliści Apostały ŭ Sviatlicu na Eucharystyčnuju Viačeru ź Jezusam; kab była tam adna duša j adno serca, adnazhodnyja pastanovy dy žyćciaachviarnaść dla zbaŭlennia asabistaha i ŭsienarodnaha; kab historyja potym spaminała, što na Sabor Ekumeničny XXI-šy viała i ŭkaranavała jaho Božaja łaska, razbudziŭšaja ŭ Sv. Eklezii novy ŭzdym duchovy, šlachotnyja paryvy, hranitovyja pastanovy!...

Pa tryhadzinnym pabycie ŭ Loreto Jaho Śviataść adjechaŭ da Assyžu, viedzieny toj-ža samaj pialhrymskaj intencyjaj i vitany mo jšče z bolšym entuzyjazmam, natchnionym serafickim ducham hetaj franciškanskaj pravincyi, Umbryi.

Italijskaja presa, naviet sacyjał-demokratyčnaja, z začaravanaj zachopnaściu apisvaje padarožu i pryviet Najvyšejšamu Hościu ŭ Assyžy, jaki tanuŭ prosta u ściahoch, girlandach zieleni j krasak dy tonach iluminacyi, muzyki j vivataŭ! Ale na bolšuju uvahu zasłuhoŭvaje vizytacyja = prošča Najdastojniejšaha Pialhryma ŭ Bazylicy « Umbryjskaha Niebaraki ». Chaj scharaktaryzuje jaje toje hłyboka - pabožnaje zusiaredžannie duchovaje, što malujecca na tvary Jaho, ŭchodziačaha ŭ krypty Śviatoha (hl. zdymku).

Adbivaŭsia toj na stroj i ŭ vyhłašanaj tut pramovie. Abrysavaŭšy ŭ čułaj egzaltacyi pasłanstva Sv. Franciška, Jaho Śviataść u pryncypovych svaich zauvahach adciemiŭ: « Pryščaplennie i zasmakavannie Raju na ziamli dascca tolki praz česnaść, dastojnaść, śviataść žyćcia: znać i słavić Boha, spaŭniajučy Jahony zakon, karystać z pładoŭ adkuplenna; i jšci dy jšci spraviadliva *in iusticia et sanctitate coram ipso, omnibus diebus nostris* = praz usio žyccio (Lk. 1,75). Na hetaj, a nie na inšaj, bazie budujecca kultura; na hetaj praŭdziva vialikaj prachtykavanaj česnaści j haračym pažadanni śviataści čałaviek maje mahčymaść pravilna vykarystyvać dar svaje volnaje voli, realizavannia spraviadlivaści, budavannia j aščady supakoju. Na hetym uzvyššy pradsmaku Raju žyćcio utrymoŭvaje ŭ sabie vibracyju maładości, achvočaści da pieramohi. Zdabyćcio, avaładziennie Boha było latucienniem, a paśla mètaj Franciška. Budučy synam kupca, jon žyŭ u dastatku. Jaho heta nie zadavolvała. Jon šukaŭ bahaćcia nieskančatnaha. Žadaŭ Boham abahacicca. I kab zdabyć Jaho, vyraksia ŭsiaho ziamnoha, viedajučy, što jak

staniecca sucelna Božym, nie adčuvacimie nijakaj niastàčy». A pierajchodziačy ad indyvidualnaści da ahułu, Papa dalej havaryŭ: «Siłaj i mocaj Boha Zbaviciela našaha chaj budzie supakoj-zhoda u siemjach, narodach i dziaržavach; a z taho supakoju chaj budzie j pažadanaja pamysnaść duchovaja j materyjalnaja na radaść dušam i zaachvotu da bolš pahodnaha i suładnaha žyćcia...

O, Śviaty Assyžu, ty słaŭny na ŭvieś śviet praz adziny fakt, što zradziŭ tvajho «Niebaraku Śviatoha, Serafickaha!» Zrazumiejža hety honar dy pastarajsia dać narodam prykład viernaści dla chryścijanskaje tradycyi, jakaja chaj dla ciabie budzie matyvam praŭdzivaha niaźmièrknaha honaru. O, narody staravietnaha j modernaha śvietu, usie najdaražejšyja Našamu Baćkaŭskamu sercu, umiejcie čytać u Božaj Knizie supolnuju misyju kultury j supakojnaha ładu, da jakich Jon u rožnych formach vas pryznačyŭ dy choča, kab jany viali z cełaj šyrynioj śvietłych kancepcyjaŭ da novych mètaŭ praŭdzivaj, duchovaj vialikaści!

Na pavarotnaj darozie Jaho Śviataść adviedaŭ jašče niedalokuju Bazyliku Najśv. Dziervy Anielskaj — dzie prachoŭvajecca ŭ aryhinale ubohaja pustelnia śv. Franciška — tam padaravaŭ, na ruki jejnaha, kustoša załaty kilich imšalny. I ŭ dalejšym musieŭ spynicca ŭ mieście Folignio, kab adkazać na pryvietnyja vivaty niasčyślonaj masy i abdzialić jaje bahasłaŭlenstvam.

«Baču, padaroža maja padobnaja tryumfalnaj — zaakcentavaŭ kančajučy — kažuć, byccam śviet stareje, a faktyčna nie stareje, jaho pad asłonaj Madonny admaładžaje Chrystus!»

Kala hadziny 20-taj ciahnik — hetulki razoŭ jašče zatrymoŭvany — pamysna ŭjaždžaŭ ua Vatykanskuju stancyju pad akompanjament Papskaha Maršu i vitalnaha «buon ritorno!» gratulujučaj hrupy dastojnikaŭ.

P.T.

PAD RAZVAHU SIANNIAŠNIM VUČONYM

Adzin z najvydatniejšych italijskich piśmiennikaŭ dy ideolohaŭ Giovanni Papini, jakoha nièlha zapasočvać u niejkim klerykaliźmie, vykazaŭ u vadnym svaim tvory pahlad i nastaŭlennie svajo adnosna vučonych zanadta zasałuplenych na vièlič navuki, na svoj henij dy jahonyja zdabyčy, a pahardžajučych relihijaj i Boham. Vykarystoŭvajučy śviežyja sensacyi stratosferyčnych sukcesaŭ, chočam padzialicca z čytačami ŭ skarocie dumkami hetaha hłybokaha daślednika sučasnaj psychiki niekatorych vučonych.

Kali vašaju metaju — źviertajecca Papini da vučonych jość šukannie, jak zaŭsiudy akcentujecie, praŭdy, to nie abražciesia, što pačujecie taho, chto reprezentuje tuju najvialikšuju praŭdu, na jakuju vy časta nie źviartajecie uvahi.

Šmat chto z vas uvažaje siabie za vajujučaha z chryścujanstvam dy kažnaj inšaj relihijaj. A ja vam zajaŭlaju, što Chrystovaja Eklezija nie vajuje z vami. Jana nikoli nie zabaraniała svaim synom daśledžvać pryrodu: chopić prypomnić, što pieršym naturadaślednikam byŭ manach franciškanin, a adnym z najmacniejšych apolohetaŭ (abaroncaŭ relihii) naviejšych časaŭ byŭ matematyk i fizyk śvietavaj słavy.

Chryścijanstva prajmajecca vykulčna turbotaju ab ludzkim ščaści, zmahajecca z vašaju hordaściu abnažaje vašy prymirsnyja studyi, iluzyi, ahraničaje žachlivaść dzie-jakich naśledkaŭ vašych adkryćciaŭ, ale nie baicca vas. Naadvarot — my peŭnyja, što vy budziecie egzegetami (bahasłoŭskimi vyjaśnialnikami), taho pieršaha Božaha abjaŭlennia, jakim jość suśviet. Padmacavany toju nadziejaj źviartajusia da vas z lubaściu j biezbajaznaściu.

Adzin słaŭny astranom zajaviŭ, što jon nie patrabavaŭ hypotezy (zdahadu) ab Bohu dzieła ujaŭlennia sabie Jahonaj kosmohonii (navuka ab paŭstanni suśvietu). Ale Boh skramniejšy za jaho, nia dzieje na't hetulki, jak Laplas (matematyk j historyk). I kali sudździa Stvaryciela lažaŭ na łožu śmierci, a pryjaciel adzin prypomniŭ jamu niekatoryja ź jahonych adkryćciaŭ, tady jon adkazaŭ: toje što my viedajem, jość takoje malesieńkaje, a čaho nia viedajem — toje jość vializarnym. Henyja mudryja słovy byli vyskazanyja napeŭna pad natchnienniem Boha, taho Boha, što prabyvaje ŭ niaviedamym dla Laplasa suśviecie. Šmat inšych pierad im dyj paśla jaho vieryli, što jany znajšli ŭ navucy paćvierdžannie niabytnaści Boha. Ich ja nie bajusia. I jany nasupierak sabie samym dy svajoj viedzie budujuć ćvierdź novaje apolohii (abarony relihii), daštaŭlajučy česany kamień. Zapiarečvannie isnavannia Boha časta jość adnoju z prajavaŭ hoładu Boha. Šalonaha i zajdrosnaha, ale zaŭsiody hoładu. Vyjavam jaho — heta šukannie pažyvy choćby naviet na śmietniku.

Nie adzin — napazor tolki zapiarečvaje boskaść: pryznajučy adnak jejnuju nieabchodnaść, tolki choča prysvoić jaje čałavieku. Hetki, dyk źjaŭlajecca chryścijaninam navyvarat: nia Boh stajecca čałaviekam, ale — naadvarot. Prahnuć takža i chryścijanie na svoj ład deifikacyi (bahapadoby) čałavieka, ale uśviedamlajuć sabie, što čałaviek nia moža dajšci da taho stanu biaz pomačy Boha, jaki stvaryŭ jaho, vyvyšaje jaho j kiruje jim. Čałaviek biaz Boha zaŭsiudy jość niedapiečanym niebarakam. Tolki ŭ spałučenni z Bostvam nabiraje boskich svomaściaŭ.

Ci vy stavili sabie pytannie, čamu šmat z vas u Boha vierać, i čamu šmat chto z vas uvažaje Jaho za pamierłaha. Adkul paŭstajuć hetak rožnyja tendencyi dumannia? Ci nie pachodziać jany skarej ź jakaści rozumu i ducha, čym iz formy j rečaisnaha (realnaha) ładu? Bolš uniklivy zor pamahaje zdajecca znajści Boha ŭ pryrodzie, a voś čvanlivy dy mienš jasny — nia ŭmieje j nia choča šukać Jaho. Navuka stanie bolš zhodnaj z chryścijanstvam, kali pahłybić svaje dośledy j pavysić dy pašyryć svaje teoryi — ja vieru ŭ heta nia tolki z probliskaŭ nadziei, ale i ŭ vyniku dośledaŭ. Navuka, jak i historyja, staniecca bolš upłyvovaj, kali ŭłučyć jaje ŭ słužbu Božu. A jejnaja vieršadź vyjavicca na adkryćci suśvietu, jak abjaŭlennie.

Vieda zaspakojvała daciapier hałoŭnuju zachcievanku čałavieka. Tady jak jana pavinna słužyć da vyjaśniennia znakaŭ i planaŭ Božych. Vy, vučonyja, byli słuhami cieła j baraćbitami materyi. Vy pavinny stacca evanelistami ducha j Božymi apostałami. Ale, kab dasiahnuć taje stupieni, vy musicie paddacca reformie: pakinuć čvanlivuju arogancyju dy z ščyraju volaju adharadzicca ad zabojčych naśledkaŭ vašych pravinaŭ.

Vašaja daciapierašniaja što-raz bolšaja ŭłada nad ludźmi apirajecca na vašym zaćvierdžanni (j vykonvanni) zahadaŭ šatanà. I vy skazali ludziem, jak toj šatan skazaŭ : budźcie bahami. Vy abiacali ludziam viedu i ŭładu, dy dali im naviet zadatak, ci, faktyčna, cień adnaho j druhoha. Adnak, pamima zarazumiełaści, vy nia sudomajecie razdavać ani ŭsieviedy, ani ŭsiomahuctva. Vy akazalisia zdalniejšymi čarnakniž-nikami (čaraŭn) j pašancavała vam bolej, čym inšym. Vy zadavolilisia vystaŭlenniem siabie hurbie (massam narodu) jak kampilataraŭ (štukavalnikaŭ) dakładnych inventaroŭ dy dametnych receptaŭ, jak architektaŭ farmułovak i hipotezaŭ, jak zavajavalnikaŭ sił pryrody ; naahuł kažučy — pradstaŭlenniem siabie jak niečaha pasiaredniaha miž aficyjnym pravadnikom u suśviecie i paŭboham.

A ciž vieda, jakuju vy achviaroŭvajecie z takoju zmiennaju pakoraju, sapraŭdy jość abznajamlanniem z sapraŭdnaściu, rečami realnymi? Abo, ci taja ŭłada, ludziam davanaja, źjaŭlajecca sapraŭdy tak vialikaj dy dabradziejnaj, jak jany naiŭna vierać?

Vy tryumfujecie, kali jdzie sprava ab vynachodžvanni nazovaŭ, padličanni, mieranni, apisanni, kalkulacyi, praduhladaŭ, a ŭpociemku błukajecie tam, dzie źjaŭlajecca patreba vyjaśniennia, vykryćcia, abo abjaŭlennia sapraŭdnaj samaści (sutnaści) rečaŭ. Fizyki bačać najvyšejšy ideał u redukcyi źjaviščaŭ i ruchu ŭ prastory, ale tvorać u toj sposab inšuju dziejsnaść, abstraktny śviet, što paŭstaje ŭ ludzkoj śviedamaści, dzie čałaviek lahčej čujecca haspadarom. Kančatkovym vyskazam taje viedy jość padsumak usich javiščaŭ, zredukavanych (tych tolki, što mohuć u hałavie čałaviečaj źmiaścicca) da vymierannia ruchaŭ, a tym samym praznačanych na źniščennie isnujučaje rečaisnaści ŭsieśvietu, na adkiniennie realnaha (saprŭdnaha) byćcia, a ŭviadziennie na toje miesca novaha śvietu, daskanalšaha ŭ sabie, ale ujaŭnaha tolki. Vy nie dajecie dy nia možacie dać praŭdzivaha paznannia rečaŭ, a tolki dahodnuju hipatezu (dahadku) nakolki ŭ vas budzie pieravažać pačuccio utylitaryzmu, prymara racyjanalizmu, abo hon da matematyki.

Ludzi, jakimi vy kirujecie, pašyryli svajo panavannie i na planetu i na fizyčnyja siły. Jany prabili nie adnu horu, stvaryli štučnyja vaziory, vydziarli ad mora šmat kuskoŭ ziamli, na niemałym prastory suchaziemja vycierabili lasy j zaarali calinu ; pieraciali try ci čatyry istmy, źmianili bieh dzie-jakich rek, ź nic adnaho bałota zrabili uradžajnuju ziemlu. I paśla taho ŭsiaho vychvalajucca, što źmianili « abličča ziamli ».

Alež vy chiba, jak i ja, viedajecie, što daloka važniejšaje šče astałosia zrabić!... Bo-ž i daciapier ludzi nie zraŭnavali praŭdzivaje hary ; nie zahasili, a prynamś nia vykarystali vulkanaŭ. Nie stvaryli novych astravoŭ ; nie navadnili dy nie ažyŭciovili pustyń ; nie abahreli tundraŭ. Nie pieramahli nastyrlivych i škodnych źviarat. Nie ŭspakoili marskich buraŭ, nia sumieli apanavać siły akijanu, zatrymać i adchilić pavietranyja cykłony ; zybrać sonìečnaje ciapło ŭ takoj kolkaści, kab jaho zapasami pakanać marazy zimovyja ; nie zmahli daciapier zatamavać ziemlatrasienniaŭ...

Na vašyja słaŭnyja čyny nie znajści ŭžo j liku. Za svaje usłuhi vy zahadvajecie płacić canoju nadta darahoju : bo niavolaju, kryvioju, ruinaju. Svajoju medycynaju vy ratujecie tysiačy ludzkich isnavanniaŭ, zatoje fizykaj svajoju vy naśmierć vyhublajecie — milijony. Vydumoŭvajecie mašyny, jakija zamiž palepšyć čałavieku pracu, razbudžajuć tolki ŭ jaho žadobu, tyranizujuć, psujuć, atumańvajuć dy dziesiatkujuć. Vy tady źjaŭlajeciesia adnačasna dabradziejnikami jak i pàhubnikami ludztva. Adnoju rukoju padnosicie jamu kaplu balzamu, a druhoju — vyklikajecie pažar. Abiecyvajecie dać bolej, čym možacie, a toje, što dajaciè, dyk bolš usim škodzić, jak pamahaje (zbaŭlaje). Vy pradstaŭlajeciesia ŭ roli achviaranoscaŭ novaha boha, što pavinien vyhnać kažnaje inšaje bostva iz staravietnych muzejaŭ biasstydztva, ale vaš boh (toj novy) maje padobu skarej da Molocha, čym da rataŭnika Apollona. Niama inšaha vybaru : *abo treba źniknuć, abo viarnucca da Boha.*

Ja vielmi vas liblu i tamu šmat ad vas vymahaju, bo vy možacie dy pavinny mnoha zrabić, kab u čałavieku ažyła boskaść, h. zn : kab nastała ratavannie pierad śmierciu dy pa śmierci. U maich dumkach znajšłasia tolki skalečanaja prahnaść taho, čaho ad vas vymahaje chryścijanstva, pry dapamozie bo vašaj viedy i voli možacie pieramianicca ŭ jarkija śvietačy, ŭ połymia lubaści.

Zaklikaju vas, vučonyja, stanavieciesia da rašučaje baraćby, jakaja pryniasie pieramohu zakonam žyćcia nad pabajoviščami śmierci ! Ratujciesia, kali chočacie ŭratavacca ! Nie čakajcie pakul spanatrać ludzi, što heta vy źjaŭlajeciesia adkaznymi dy paskidajuć vas iz hałosnych trybunaŭ u poćmu zabyćcia. To-ž i vašyja mahutnyja papiaredniki, čaradziei pieršabytnych hramadztvaŭ, dačakalisia byli hetkaje doli. Jak lohka źmianiajecca ludzkaja słava na zabyćcio ! Kali vašy praviny byli vialikija, dyk dabradziejstva z vašaha zamirènnia z Boham budzie jašče bolšaje.

Ja pierad vami — z čysta ludzkoha boku — źjaŭlajusia tolki ciarplivym, ci nieciarplivym, čytačom vašych doślegaŭ. Ale z saboju, ŭ mianie, j pobač mianie, maju vučyciela, jaki viedaje toje, čaho vy nia viedajecie, znaje ŭsio, bo-ž kiruje ŭsim, jaki ničoha nie zabyvaje, nikoha nie abmanvaje. Vaładar, jaki prahnie udaskanalennia j pieramieny svaich synoŭ, a znača j vas, choć vy nia-raz ź Jaho śmiejaciesia, nie pryznajecie Jaho. Havaru da vas ad Jahonaha imia, vybačaju vam ŭ imia Jahona dy lublu vas Jahonaj lubaściu. Dyk słuchajcie mianie pakul jašče nia pozna ! Pamažècie mnie sutrymać pahražajučuju rassiejenniem ludzkoha rodu hradavuju buru.

Prašu vas adnaje rečy, ale takoje, što tolki vas mahu prasić : pieramianieciesia z paśladoŭnikaŭ šatanà u pajaśniàlnikaŭ Božaha abjaŭlennia. Sviaty Łukaš byŭ lekaram, a staŭ apostałam ; Paskal pieramianiŭsia z fizyka ŭ apoloheta (baraniŭ chryścijanstva); Njuton z matematyka — ŭ kamentatara Apokalipsy ; Svedenborg z pryrodavieda — ŭ praroka Boskaści ŭ stvarenniach. Idziecie vošža i vy za tymi prykładami. Adkryvajcie tajnicy, pamahajcie dahledzieć daskanalnyja formy adviečnaje Trojcy pad źmiennymi pakryvami kosmosu. Ŭvieści dušu ŭ jasnaść, u viečnuju praŭdu, jość zadanniem bolej važnym, jak vynajdavać jašče adnu mašynu dla zarabotku, ci dla mučennia (zahuby) ludziej. I vy možacie, kali schočacie, hetaje ščaście asiahnuć, jakoha ź ničym nia možna zraŭniać.

Ja vyšej adciemiŭ, što lublu vas, nia hledziačy na vašy hrachi. Adyž palublu vas jašče bolš, kali mahčymu nazvać vas nia tolki synami Boha Ajca z voli Jaho, ale j bratami adnadziejnymi ŭ Chryście Zbavicielu.

G.P.

Vyhlašaje potym Jaho Śviataść svaju vialikuju Inaŭhuracyjnuju Pramovu (źmiest jaje mo damo paźniej), zakončanuju Apostalskim Bahasłaŭlenstvam, jakoje było i daviaršenniem uračystaści.

KRYCHU STATYSTYKI J CHRONIKI

Na vyšapisanaj Inauhuracyi prysutničała 83 *Ich Emin. Kardynałaŭ kala* 2,700 *I. Exc. Patryarchaŭ, Archibiskupaŭ i Pralataŭ — Ajcoŭ Saboru ; aprača vučonych specyjalistaŭ, radnych, biez prava hałasannia.*

Z Bielaruskaj Herarchii udziejničajuć ad łacinnikaŭ J.E. Balesłaŭ Słoskans, *Apostalski*

SABOR

padsavieckaha, z katorych adzin, V. Baravy, (choć publikujecca « Borovoj ») źjaŭlajecca biełarusam, rodam ź Dziśnienščyny, a druhi — Danskim Kazakom ź pachodžannia.

Adumysłovych Pradstaŭnictvaŭ ad dziaržavaŭ dy cyvilnych Instytucyjaŭ, siarod jakich dvuch Prezydentaŭ, Italijski JE. Antonio Segni j Irlandzki, było 85, *aprača vysokich asabistaściaŭ z historyčnym imiam, Kniazioŭ, dy naahul Arystakracyi j Magnateryi — z usiaho volnaha śvietu.*

Pieršaje inaŭh
heneralnaje ɽ
nie Saboru ɪ
Ŭ hłybi pad b

Administratar Mienski j Mahiloŭski, ad hrekakatal. J.E. Ćasłaŭ Sipovič, *Apostalski Vizytatar. U roliž Radnych, Sakrataroŭ i Žurnalistaŭ- Mons. P. Tatarynovič P.P., Mons. Ŭładysłaŭ Sałaviej, i Sp. Časłaŭ Kukiel. Akredytavany takža j atrymaŭ lehitymacyju Sp. Jurka Sieńkoŭski, ale dahetul ź niaviedamych pryčyn jašče nia prysutničaŭ. Byli staranni j pra druhich, vielmi važnych kandydataŭ, nažal biaz vynixu dahetul.*

Ad niekatalickich vieravyznanniaŭ, u roli abservataraŭ, ci haściej, udziejničaje 23 *delehacyi. Najbolšuju sensacyju vyklikała prybyćcio, užo paśla Inauhuracyi, dvuch prałataŭ ad pravasłaŭja*

Žurnalistaŭ akredytavanych pry Sabory na samaj Inauhuracyi, dyk naličałasia da 800, *nia ličučy šmat radiofonistaŭ, kinimatohrafistaŭ dy televizionistaŭ.*

Dla ŭsich hetych hrupaŭ Ajciec Sviaty udzialaŭ audyjencyi z adnosnymi pramovami. Da žurnalistaŭ, np. dn. 12.X.*ŭ Kaplicy Sykstynskaj, miž inšym skazaŭ (pa-francuzku) : Vašyja zasłuhi vialikija : vy razbudzili zainteresavannie Saboram u va ŭsim śviecie. Dziakujučy vašaj prysutnaści tut pieršy raz u historyi cely śviet moh udziejničać u ceremonijach Uračystaści Adkryćcia Saboru. My ščyra dziakujem dy žadajem, kab vašyja infar-*

baldachimam t
Sviatoha. Auk
zajmaje usiu
navu Ba;

PAČATY

uracyjna-
asiedžan-
1.10.1962.
ronzavym

macyi spahadna padtrymlivali toje zainteresavannie dy, kab spryčynilisia da zrevidavannia pamyłkovych, abo niedakładnych, pahladaŭ. Možacie čytačoŭ zapeŭnivać, što tut niama miesca na nijakija palityčnyja machinacyi. Vy praktnajeciesia dy padaście da viedama matyvy, jakija inspirujuć akcyju Eklezii ŭ śviecie, vy mahčymiecie śvietčyć, što jana nie patrabuje ničoha ŭtojvać, a jdzie darohaj adkrytaj i prostaj biez chvalšu, što ničoha tak mocna nie žadaje, jak praŭdy dla da-

Ameryku j 225.000 u Europu. Što da źmiestu ideolohičnaha śvietavaj presy, dyk śćviardžajecca ahulnaja prychilna-auguralnaje nastaŭlennie, z adcieniem podzivu dla Katalicyzmu dy varožbaŭ jamu. Dysonansy « kazionnaj » malkontencyi, ci drastyčnaj egzaltacyi, amal, što j niedačuvalnyja ŭ hetym ahulna-śvietnym pazytyŭnym rozhamanie.

HENERALNYCH PASIEDŽANNIAŬ Saboru dahetul adbyłosia čatyry : 13, 16, 18, 20 *kastr. Na ich ładzilisia orhany administratyŭnyja: 10 Kamisyjaŭ Saboru, adpaviednа da 10 Kanhrehacyjaŭ Apost. Pasadu, Sakrataryjaty, Try-*

ron Ajca
Saboru
vialikuju
yliki.

bra ludziej dy dla zhody miž imi na ŭsich kantynentach. Hetkim čynam, dziakujučy vam, šmat upiaredžanniaŭ buduć raźviejeny. Služačy praŭdzie, vy spryčyniciesia da taho « razbrajennia rozumaŭ », jakoje źjaŭlajecca elementarnaj nieabchodnaściu dla stabilizacyi supakoju-zhody na ziamli ».

Ab razmachu presavym, jaki achapiŭ usie najbolšyja štodzienniki, spalučanyja z Saboram, chaj miž inšym śvietčyć toje, što za adzin tolki dzień 11 kastryčnika było trasmitavana addziełam Radyjapresy i Presy Saboru 405.000 słoŭ (roŭnaznačna vialikaj knizie 600-bačynovaj) 180.000 u

bunał Administratyŭny dy inš... Tak što kažny z Sabornikaŭ pavinien byŭ adrazu padać (ba karcie) hołas na 160 person, što mieli składać usie tyje orhany. U danaj chvilinie, kali heta našym čytačom repartujem, ŭ Vatyk. Pałacy jdzie abličannie 400.000 tych hałasoŭ. Pamima taho, što časopiś naša znajchodzicca ŭžo na drukarskim varštacie, my ŭśpiejem padać i vyniki vybaraŭ; było trudna spadziavacca, kab jany byli dla našych čytačoŭ specyjalna cikavyja, bo niechto iz surodzičaŭ nia vybrany ŭ Kamisyi.

Nastupnyja Ahul. Pasiedžanni uplanavany j ahłošany tolki na hety miesiac ; ich adnudziecca 8.

PAD SCIAHAM KANSTYTUCYI «EXSUL FAMILIA»

« Jazyk chaj mnie prysochnie ŭ horle, kali nia ŭspomniu ciabie... Jeruzalimie ! » (Ps. 136.7)

Takim prysiahalnym zaklonam mierali starazapavietniki svoj abaviazak haračaha ŭspaminu, češci j synoŭskaj addanaści adnosna Jeruzalimu = serca Izraela. Alež natchniony David = Psalmist uklučaŭ i nas da hetaha pavučennia, nas Chryścijan, synoŭ śv. Eklezii, novazapavietnaha Izraela ź jahonym sercamrezydencyjaj Chrystovaha Namieśnika. I bačymo voś jak niaupynna płyvuć pialhrymujuć i rojacca ŭ Centry naviedniki, pryviazanyja da jaho sercam i viedzienyja ŭspaminam, češciu j addanaściu, jak da Novaha Jeruzalimu.

Jakža miła było i Vas vitać miž imi, Darahija Surodzičy, siabry arhanizavanaj proščy pad słaŭnym ściaham « Exsul Familia », proščy-pakłonu śviatym, źlitym pieršamučanickaj kryvioju, starapamiatnikam, katakombam, bazylikam, ŭdziačna-pakłonu Jaho Sviataści ščaśliva Pastyrujučamu Piatrovamu Nastupniku, Janu XXIII-mu dy pakojnym Jahonym Papiarednikam, asabliva niezabyŭna-ŭdziačnaj pamiaci Piusu XII, autaru hetaj słaŭnaj Encykliki, pładavitaje Dziesiacihodździe jakoje voś adznačajem.

Ale sprecyzujma koracieńka samaść hetaj Encykliki :

Nie adnamu pryjchodziła mo na dumku : jošć Kananičnaje Prava, dyk našto tut jašče niejkaja nadpraŭnaja Ustava = Kanstytucyja ci Encyklika? Heta praŭda, što Kodex Kananičnaha Prava ahulna abyjmaje ŭsio žyćcio ; žyćcio adnak nie staić na miescy, a jdzie ŭpiarod, raźvivajecca, stvaraje novyja sytuacyi, rodziačyja novyja patreby, jakich prava nie mahło pradbačyć i dla ich normaŭ detaličnych ustalić. Kab ich zaspakoić — Ajc. Sv. Pius XII vydaje hetuju voś Encykliku « Pierasialenskaja Siamja », dzie baranilisia naturalnyja pravy taje siamji, taje emihracyi.

Nia vyklučała jana j biełarusaŭ iz svajho praŭnaha abyjmà, i dzie byli ichnija odruchi j damahanni aktyŭnyja, tam pakinuła jana pładavity sled — isnujuć dušpastyrstvy. A tam, dzie staranni byli słabyja — sprava arhanizacyi dušpastyrstvaŭ ledź tolki začataja. Kankretna kažučy : dušpastyrstvaŭ łacinskich, jak np. u ZDA, dzie z adnaho boku čutno ubočnaje narakannie na abniachajnaść miasc. Ŭładaŭ, a z druhoha — vidna achvota damahanniaŭ i akcyi tych abniachajenych... Nia budźma vošža pesymistami — ŭsio z časam naładzicca. Encyklika zaktyvizuje arhanizavanyja saboju siły i zaspakoić damahanni viernikaŭ. Treba tolki bolš aktyŭnaści i z boku našych ludziej, tałkovaj, stanoŭkaj i vytryvałaj, a ŭłady nie admoviać patrebam. Heta niapraŭda : moŭ Apostalski Pasad nia choča dać biełarusam taho, što daje inšym ; tut jošć tendencyja *ŭsich zaspakoić*. Znajdziem tolki sposab, ablahčajučy trudnaści i dla Apostalskaha Pasadu ŭ konglomeracie kryžujučychsia z saboju interesaŭ roznych staron, narodaŭ. Treba dać macniej adčuć siłu i autarytet jahonych zahadaŭ, jahonych kanstytucyjaŭ ustanovaŭ, jak i hetaja voś « Exsul Familia ». Adnym z takich sposabaŭ voś i było toje śviatkavannie Dziesiacihodździa jaje, što internacyjanalna-manifestacyjna prysparyła ŭzdymu siły takoha dakumantu, jakby šyrej spopularyzavanaha na internacyjanalnaj vokandzie. Biełarusam, hetulki vyciarpieŭšym ad duchova-kulturnaha ačužannia, impreza heta pavinna być bolej zrazumiełaj dy zabaviazvajučaj, jak inšym nacyjam, jakija udziejničali u sotkavaj, a naviet tysiačnaj kolkaści, zastydžajučy prosta nas svajoju pieravahaju. A ŭsiož reputacyja naša była ŭratavanaja hrupaju bravych achvotnikaŭ z Anhlii, Francyi, Niamieččyny j Italii na čale z usim amal našym duchavienstvam z Europy. Za heta naležycca joj udziačnaje pryznannie.

Vašaja prysutnaść, Pavažanyja j Daranija « Egzulfamilcy » (kali tak mahu nazvać), była tut tym-bolej cennaja i vitanaja, što biełaruskaje idejnaje imia u kulturnym i palityčnym śviecie tak jašče mała sabie advajavała renomy, tak časta niaśviedama ci śviedama, upaśledžvajecca, zahaniajecca ŭ cień, u nièvidź — Vy ŭ danaj imprezie hetamu zapabiehli. Nie adznàčylisia, praŭda, folklorystyčnym vystupam poruč z druhimi nacyjami na ahulnaj Akademii ; zatoje ŭ śviatyniach na solennych adpravach vysokaha značennia naša mova nia była apošniaj, a naviet pieršaj, jak u Kolozei np. na uračystaj « Darozie Kryža », abo ŭ Bazylicy śv. Piatra padčas audyjencyi, dzie miž darunkami Ajcu Sviatomu naš lažaŭ pieršy i za jaho ŭžo atrymana na ruki Mons. P. Tatarynović padziaka nastupnaka zmiestu :

S. KANHREHACYJA KANRYSTORYJALNAJA *Roma 3 Vierašnia 1962*
N. 225/61

Dastojny Spadaru,

Śpiašu paviedamić Vašaj Dastojnaści, što Jaho Śviataść Papież žadaje, kab za pasiarednictvam Najvyšejšaj Emihracyjnaj Rady dajšli da šlachotnych darycielaŭ biełaruskaje nacyjanalnaje hrupy vyskazy Jahonaj ščyraj padziaki za ichni symbaličny padarunak, pakorna złožany Jamu ŭ znak pašany z nahody pialhrymki ŭ 10-ja ŭhodki ahłašennia Kanstytucyi « Siamja Vysialencaŭ ».

Na dokaz hłybokaje ŭdziačnaści j baćkaŭskaje prychilnaści z vyskazami pažadannia zaŭsiodnaje apieki Božaje Chrystovy Namieśnik udzialaje z całaha serca darahim synom biełarusam svajho padtrymnaha Apostalskaha Bahasłaŭlenstva.

Rad karystaju z nahody śćviardzić majo asablivaje pavažannie

addany Vašaj Dastojnaści
+ KARL KARD. KONFALONIERI
Sakratar

Nia zhinuli z svaim imiam dy rodna-pabožnaj pieśniaj i ŭ mory malebnikaŭ u Bazylicy śv. Paŭła (hl. zdymki bač. 10 i 11) na solennaj Liturhii za prašledavanaje Chryścijanstva.

Ale ciž zadavolimsia karyściami hetaje reprezentacyjnaje tolki renomy? Važniejšymi tut byli zdabyčy duchova-moralnyja kulturnyja patryjatyčnyja, aśviečvajučyja j sahravajučyja dušy tut u Centry Chryścijanstva ź jaho monumentalnymi śviataściami, na rumoviščach i ŭ muzejach staravietnaj dy modernaj cyvilizacyi navuki mastactva; tut pry mižnarodnym dy ŭłasnym vohniščy, dzielačysia dušoju mižsobku i na Akademii našaj Nacyjanlnaj, (kažnaja nacyja ŭ svajej hrupie pavodla ahulnaj kanhresavaj prahramy mieła takuju Akademiju z ułasnaj partykularnaj prahramaj). Naša prahrama składałasia z: Ustupnoha relihijna-patryjatyčnaha hymnu; inauhuracyjnaj pramovy; papieskaha hymnu: *Tu es Petrus*; dakładu JE. Mons. Sipoviča: *Rym i Biełarusy*; audycyja Vatyk. Radyja: *Słaŭco da staroj biełaruskaj emihracyi*, zakončanaje čaroŭnaj deklamacyjaj Kupałavaha «*Ja ad vas daloka*»; dalejšyja deklamacyi, narodn pieśni, što źlilisia z małym «*Rinfresco*», vykrasaŭšym krošku humaru dy raźviazaŭšym jazyki j sercy ŭ ščyraj i ciopłaj siabroŭskaj biasiedzie.

O, jak patrebnyja nam biełarusam hetkija ŭ dobrym duchu i formie spatkanni, kab nie stacca idejnymi adludkami dy nia ščachnuć na zabojča-horkaj samocie, abo nie ačužeć dazvànnia. Kolki bo zmarnavałasia tak našych ludziej na tym fatalnym vyhnanskim raściarušenni i razdarožžy! Kolki pahinuła dla cnoty, viery, nacyi, zabłukaŭšysia ź nièmarasnaj samoty, ci spakusy, ŭ drennaje čužatavarystva, a unikajučy dobraha! Kolki ahraničyła svaju vyhnanskuju rolu tut da hadavannia patomstva niasuraznym čužaviercam ci biaźviercam dy varožym čužaplamiencam, nie parupiŭšysia ab stvarenni svaje naskroź rodnaje j adnavierčaje siamji! Kab hetyja litary mahli płakać, dyk ich ślaźmi chiba tolki lhĭo byłob namalavać sumny vobraz idejnych našych stratаŭ. Nie z dabraž chiba ŭžo toj iz-za «berlinskaha muru» najprahavitšy čužak dziarpun duš z hetkaha vobrazu prabuje majstravać «arhument» dla svaje repatryjancka-jechidnaje pryvaby...

Dzie antydotum proci hetkich pryvàbaŭ? Dzie źnič entuzyjazmu da vyjścia z hetkaha idejnaha marazmu?

4-ty žniŭnia. Hadzina 21-ja. Usio bolš dy bolš panury sutunak aćmiavàje kružèznyja paščarbànyja viakàmi mury vołatna-šumnaha kaliś nutrà Kolozeju, a siannia apoŭzvanaha pa monumentalnych razvalinach tysiačnymi masami cikavych. Na miescy kališniaj imperatarskaj ložy — moŭ pryhartajučy hetyja masy ŭ svaje abojmy — vialiki kryž, a pad im trybuna abstuplenaja duchavienstvam dy inšym pravodnym personažam, čakajučym kali skončycca patok napłyvu narodu (praz 99 navakolnych uchodaŭ) u cyrk z placu, z ludnych u hetu poru pašla dziennaj śpieki vulic. Jaho što-raz paŭniej, vuń užo niekatoryja ledź praciskajucca ŭ vojściach.

Ceremonijar tady daje znak pačatku, zapalvajučy svoj śvietač. Za im zaiskrajucca moram śviatlikoŭ arena, ŭsie stadyi dy prachody amal pa-bierahi razłožystaj hladzielni.

Vidovišča až da pomirsu ŭdarajučaje ŭjavu, ilustrujučaje historyju! Nad nami čornaja ciemradź, a pad nami kruhom absypanaja makam śviatlikoŭ arena, ziejučaja napaŭrazvalenymi arenaryjami (lochami), adkul čakana daŭniej na ihryščach źviarjà, razryvajučaha źniesłaŭlànych chryścijan. Miljony ich prajšło praz hetuju ludajedzkuju katoŭniu, jak prajchodziać siannia praz kazionna-biazbožnickija — ŭ krajoch, nad jakimi navisła dzikunskaja ciemradź neopahanskaha antychrysta.

Na-raz, u hetu ciemru padajuć ad śvietłaj trybuny z-pad kryža pieršyja słovy — hałoŭny Pravadnik Pialhrymki, J.E. Archbp Karpini uvodnaju nastrojvajučaju pramovaju zaklikaje da pačynajučajsia pabožnaj prachtyki *Darohi Kryža*. Ŭśled za hetym karotkim ustupam — ahłašennie pa-italijsku: *Stazione Prima, in lingua biancorutena*, a za im — spavažnym retaryčnym barytonam hrymiać megafony pabiełarusku:

JEZUS NA ŚMIERĆ ZASUDŽANY.

« Piłat, maniučysia ŭdavolić narod, vydaŭ Jezusa na ukryžavannie » (Mk XV, 5)

Vorahi Zbaviciela damahalisia Jamu taho prysudu, Jon bo ahłašaŭsia Synam Božym; ale pierad namieśnikam Rymskaha Imperatara (Piłatam) ačarniali Boskaha Vučyciela byccam Jon źjaŭlajecca voraham Cezara. I chiślivy Piłat zasudziŭ na śmierć Božaha Syna.

A kolkiž razoŭ u historyi j vyznanniki Jezusa hetaksama byli traktavanyja! Ab hetym dobra viedajuć kamienni hetaha Coloseum, śvietki staradaŭnych mučanikaŭ, źviarjom razryvanych, na kastroch smažanych dy kryžavanych, vinavatych moŭ za narušennie ładu publičnaha. Daznali potym hetaha i Kardynały, i Biskupy, i ŭsio Duchavienstva dy vierniki nacyjaŭ, ź jakich i ŭ našych marksistoŭskich časach ateizm robić sabie žertvy źniesłaŭlennia!

Jezu, naš Zbavicielu! Ŭzyvajem Ciabie za synoŭ prašledavanych narodaŭ, a miž imi j biełaruskaha! Za ŭsich dziela Imia Tvajho cierpiačych pryhnobu! Jezu, daj, kab płady adkuplennia množylisia ŭ śviecie takža j ad

hl. b. 12

Jašče adzin bielaruski Monsinjor

Ćeścih. Ajc. Ŭładysłaŭ Sałaviej z Schongaŭ-Münchenu za ščyruju ruchlivuju pracu na dušpastyrskaj nivie siarod bielaruskaj emihracyi niedaŭna dastaŭ ad Apostalskaha Pasadu vyšejšy śviatarski tytuł: « Monsinjora Šambelana », roŭnaznačny bizantyjskamu « Mitraforny Protoijerej ».
Ščaślivaj pracy j dalejšaj žyćciovaj pamysnaści ščyra žadaje Darahomu Nominatu

— Redakcyja.

Na zdymku vidna frontavaja častka blizu siamitysiačnaj hramady pialhrymaŭ. Naleva uvydatniajecca plakat « BIELARUSY » hrupą jakich piajała svoj nacyjanalna-relihijny himn « Mahutny Boža ».

Zadniaja masa malebnikaŭ hinie ŭ ciani vitražaŭ, źlivajučysia ź lesam čaroŭna-strojnaj kalumnady Bazyliki Śv. Paŭla, padčas Liturhii za prašledavanaje Chryścijanstva dy ŭsie paniavolenyja krai.

PAD SCIAHAM KANSTYTUCYI «EXSUL FAMILIA»

Daroha Kryža ŭ Kolozei. Mons. P. Tatarynovič čytaje I Stacyju pabiełarusku

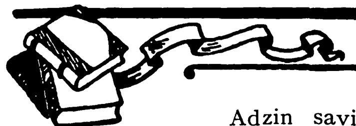
novych mučanikaŭ, što za Ciabie zmahajucca i ŭmirajuć! Amèn. — Amèn! — pryćviardziŭ kažny z prysutnych tut salidarnych u dŭchu śviatlikoŭ...

I pa chvilini vyjchodzie hetkim-ža paradkam na trybunu nastupny — Belhijski — lektar j vyhłašaje razvažannie dla 2-je Stacyi; za im — Česki i.h.d.

A pa 14-taj, — ŭsio prysutnaje, a na't jakby j kamienni hetaha prasočanaha kryvioju mučanikaŭ miesca, źlivajecca ŭ vadzin mahutny, recitando vyznavany, *Akt Viery*. Hranitovaje viery, jak tych pieršachryścijan, što na hetaj-ža arenie natchniali siabie da vytryvannia staravietnym svaim prypievam: *Christus vincit!* ...

Ź jaho tonami na vusnach vysypalisia kala h. 11-taj praz tyje 99 vomitoryjaŭ na šyroznuju, nia mienš mo' hroźnuju, arenu žyćcia-zmahannia i my.

Ćytajcie j davajcie druhim naš załučnik
LISTY APOSTALSKIJA

KROŠKA PALIT. HUMARU

Adzin savietčyk čvanicca pierad amerykancam:

— Ci viedaješ, jaki vializarny my zrabili prahres na šlachu ŭ kosmičnyja prastory?

— Viedaju, viedaju; alež adzin hety šlach vam tolki j astaŭsia....

U vadnoj biełaruskaj škole pytaje vučyciel vučnia:

— Zašto my pavinny lubić Saviecki Sajuz?

— Zatoje,, što nas vyzvaliŭ — adpalvaje vučań.

— A zašto nia lubim Ameryki? — akcentuje zajadły pedahoh.

— Zatoje, što nas nia vyzvaliła — kankluduje školnik.

Direttore respons.: Dott. A. FRUTAZ
Posta indir.: Dott. P. TATARYNOVIC
Roma, Via della Camilluccia, 24

Z dazvołu
Duchoŭn Uładau
Tipografia Fausto Failli - Roma

Pubblicazione autorizzata dal Tribunale di Roma con decreto del 7-12-1950